یک‌صد و بیست و پنج

یادنامه‌ی حسین تهرانی

گردآوری

رامتین نظری‌جو

مؤسسه‌ی فرهنگی ـ هنری ماهور

تهران ۱۴۰۵

فهرست

پیشگفتار ۱۱

بخش اول. مصاحبه‌های حسین تهرانی

الف. مصاحبه‌های موجود در مطبوعات (انفرادی و گروهی)

۱. حسین تهرانی (هفته‌نامه‌ی *تهران‌مصور*، ۱۰–۱۷ دی ۱۳۴۸) ۱۵

۲. حسین تهرانی (هفته‌نامه‌ی *سپید و سیاه*، ۸ اردیبهشت ۱۳۵۰) ۱۹

۳. حسین تهرانی (هفته‌نامه‌ی *سپید و سیاه*، ۳۰ آبان ۱۳۵۲) ۲۴

۴. حسین تهرانی (روزنامه‌ی *کیهان*، ۱ آذر ۱۳۵۲) ۳۱

۵. حسین تهرانی (روزنامه‌ی *اطلاعات*، ۲ اسفند ۱۳۵۲) ۳۳

۶. حسین تهرانی (هفته‌نامه‌ی *اطلاعات هفتگی*، ۱۷ اسفند ۱۳۵۲) ۳۶

۷. حسین تهرانی، حسین‌علی ملاح و مهدی مفتاح
(مجله‌ی *موزیک ایران*، خرداد ۱۳۳۶) ۳۹

۸. حسین تهرانی، اصغر بهاری، فرامرز پایور، لطف‌الله مجد، اسدالله ملک و حسین ملک
(روزنامه‌ی *کیهان*، ۱۸ شهریور ۱۳۴۹) ۴۲

۹. حسین تهرانی، فرامرز پایور، پروین سرلک، سعدی حسنی و ناظریان
(روزنامه‌ی *اطلاعات*، ۱۶ بهمن ۱۳۵۰) ۴۶

۱۰. حسین تهرانی، فرامرز پایور، رضا ورزنده و حسین قوامی
(روزنامه‌ی *اطلاعات*، ۱۸ شهریور ۱۳۵۱) ۴۸

ب. مصاحبه‌ها و صحبت‌های موجود از حسین تهرانی در حامل‌های شنیداری

۱. صحبت در کاخ جوانان (سال ۱۳۴۷) ۵۴

۲. مصاحبه‌ی رادیویی (سال ۱۳۴۷) ۵۶

۳. ذکر خاطراتی از زندگی ۶۲

۴. ذکر خاطره‌ای از حبیب سماعی ۶۸
۵. صحبت‌هایی درباره‌ی کلاس حسین‌خان اسماعیل‌زاده و اهمیت ریتم ۷۰
۶. ذکر خاطره‌ی اجرایی در انجمن موسیقیِ ملی ۷۲
۷. ذکر نکاتی درباره‌ی تکنیک‌های اجراییِ تمبک ۷۴
۸. ذکر نکاتی درباره‌ی شرایطِ هنرمندبودن ۷۶

بخش دوم. حسین تهرانی در نگاه دیگران (برنامه‌های رادیویی، یادنامه‌ها و مطبوعات)

۱. گفتگو با فرامرز پایور و محمد اسماعیلی
(برنامه‌ی رادیوییِ «چهره‌های موسیقیِ ایران») ۸۱
۲. صحبت‌های فرامرز پایور (برنامه‌ی رادیوییِ «گلچین هفته»، شماره‌ی ۱۹) ۸۹
۳. صحبت‌های هوشنگ ابتهاج درباره‌ی قطعه‌ی *لُکُمُتیو*
(برنامه‌ی رادیوییِ «گلچین هفته»، شماره‌ی ۱۹) ۹۱
۴. فرامرز پایور
(یادنامه: *به‌مناسبت نخستین سالگرد خاموشیِ تهرانی*، اسفند ۱۳۵۳) ۹۲
۵. منوچهر جهانبگلو
(یادنامه: *به‌مناسبت نخستین سالگرد خاموشیِ تهرانی*، اسفند ۱۳۵۳) ۹۵
۶. محمود خوشنام
(یادنامه: *به‌مناسبت نخستین سالگرد خاموشیِ تهرانی*، اسفند ۱۳۵۳) ۱۰۳
۷. گفتگو با پروین سرلک
(یادنامه: *به‌مناسبت نخستین سالگرد خاموشیِ تهرانی*، اسفند ۱۳۵۳) ۱۰۵
۸. گفتگو با نصرالله سنجری
(یادنامه: *به‌مناسبت نخستین سالگرد خاموشیِ تهرانی*، اسفند ۱۳۵۳) ۱۰۷
۹. فریدون گیلانی
(یادنامه: *به‌مناسبت نخستین سالگرد خاموشیِ تهرانی*، اسفند ۱۳۵۳) ۱۰۹
۱۰. پرویز منصوری
(یادنامه: *به‌مناسبت نخستین سالگرد خاموشیِ تهرانی*، اسفند ۱۳۵۳) ۱۱۱
۱۱. داریوش صفوت (مجله‌ی *موزیک ایران*، تیر ۱۳۳۹) ۱۱۴
۱۲. گفتگو با انجوی شیرازی (هفته‌نامه‌ی *سپید و سیاه*، ۱۹ خرداد ۱۳۵۰) ۱۲۰
۱۳. گفتگو با فرامرز پایور، علی تجویدی، پروین سرلک، فرهنگ شریف و نیره(نازی)خانم
(روزنامه‌ی *اطلاعات*، ۸ اسفند ۱۳۵۲) ۱۲۵
۱۴. احمد احرار (روزنامه‌ی *اطلاعات*، ۹ اسفند ۱۳۵۲) ۱۲۸
۱۵. منوچهر همایون‌پور (روزنامه‌ی *کیهان*، ۱۳ اسفند ۱۳۵۴) ۱۳۰

۱۶. گفتگو با فرامرز پایور و محمد اسماعیلی (روزنامه‌ی *رستاخیز*، ۱۵ اسفند ۱۳۵۵) ۱۳۳
۱۷. خاطرات و صحبت‌های محمد اسماعیلی، فرامرز پایور، روح‌الله خالقی، حسین دهلوی، هوشنگ ظریف، جواد معروفی و منوچهر همایون‌پور (ماهنامه‌ی *ادبستان*، فروردین ۱۳۷۱) ۱۳۶

بخش سوم. مطالبِ مطبوعاتیِ پراکنده

۱. مجله‌ی *موزیک ایران* (مهر ۱۳۳۲) ۱۵۵
۲. مجله‌ی *موزیک ایران* (فروردین ۱۳۳۷) ۱۵۶
۳. مجله‌ی *رادیو ایران* (فروردین ۱۳۳۸) ۱۵۸
۴. مجله‌ی *اخبار هنر و هنرمندان* (آبان ۱۳۳۸) ۱۶۰
۵. هفته‌نامه‌ی *تهران‌مصور* (۲۴ شهریور ۱۳۴۶) ۱۶۱
۶. هفته‌نامه‌ی *تهران‌مصور* (۱۶ تا ۲۳ مهر ۱۳۴۷) ۱۶۲
۷. روزنامه‌ی *اطلاعات* (۱۰ شهریور ۱۳۴۸) ۱۶۴
۸. روزنامه‌ی *آیندگان* (۱۲ شهریور ۱۳۴۸) ۱۶۵
۹. مجله‌ی *موسیقی* (مرداد_ آبان ۱۳۴۸) ۱۶۶
۱۰. مجله‌ی *موسیقی* (فروردین_ اردیبهشت ۱۳۴۹) ۱۶۷
۱۱. روزنامه‌ی *اطلاعات* (۸ شهریور ۱۳۴۹) ۱۶۸
۱۲. روزنامه‌ی *آیندگان* (۱۱ شهریور ۱۳۴۹) ۱۷۰
۱۳. مجله‌ی *موسیقی* (مهر_ آذر ۱۳۴۹) ۱۷۲
۱۴. روزنامه‌ی *آیندگان* (۲۰ شهریور ۱۳۵۰) ۱۷۴
۱۵. مجله‌ی *تماشا* (۲۳ شهریور ۱۳۵۱) ۱۷۵
۱۶. هفته‌نامه‌ی *تهران‌مصور* (۴ مهر ۱۳۵۲) ۱۷۶
۱۷. هفته‌نامه‌ی *فردوسی* (۶ اسفند ۱۳۵۲) ۱۷۸
۱۸. روزنامه‌ی *اطلاعات* (۷ اسفند ۱۳۵۲) ۱۷۹
۱۹. روزنامه‌ی *کیهان* (۷ اسفند ۱۳۵۲) ۱۸۰
۲۰. روزنامه‌ی *آیندگان* (۸ اسفند ۱۳۵۲) ۱۸۲
۲۱. مجله‌ی *تماشا* (۱۱ اسفند ۱۳۵۲) ۱۸۴
۲۲. هفته‌نامه‌ی *تهران‌مصور* (۱۵ اسفند ۱۳۵۲) ۱۸۶
۲۳. هفته‌نامه‌ی *سپید و سیاه* (۱۵ اسفند ۱۳۵۲) ۱۸۷
۲۴. هفته‌نامه‌ی *اطلاعات هفتگی* (۱۷ اسفند ۱۳۵۲) ۱۸۸
۲۵. روزنامه‌ی *اطلاعات* (۱۸ اسفند ۱۳۵۲) ۱۹۳
۲۶. ماهنامه‌ی *رودکی* (دی و بهمن ۱۳۵۳) ۱۹۴

۲۷. مجله‌ی *تماشا* (۳ اسفند ۱۳۵۳) ۱۹۵
۲۸. روزنامه‌ی *اطلاعات* (۱۴ اسفند ۱۳۵۳) ۱۹۸
۲۹. مجله‌ی *تماشا* (۹ اسفند ۱۳۵۴) ۱۹۹
۳۰. روزنامه‌ی *اطلاعات* (۱ اسفند ۱۳۵۵) ۲۰۰
۳۱. مجله‌ی *تماشا* (۱۴ اسفند ۱۳۵۵) ۲۰۳
۳۲. مجله‌ی *تماشا* (۲۱ اسفند ۱۳۵۵) ۲۱۱
۳۳. مجله‌ی *جوانان رستاخیز* (۱ دی ۱۳۵۶) ۲۱۳

بخش چهارم. فهرستِ آثارِ شنیداریِ حسین تهرانی

الف. آلبوم‌ها ۲۱۷
ب. آلبوم‌هایی که در آن‌ها اثری از حسین تهرانی توسط دیگرهنرمندان اجرا شده است ۲۲۰
ج. آثار پراکنده ۲۲۰
د. برنامه‌های رادیویی ۲۲۵
هـ. ضربی‌خوانی‌ها ۲۲۹
و. نسخه‌های تصویری ۲۳۳

تصاویر **۲۳۵**

منابع **۲۷۹**

نمایه **۲۸۳**

حسین تهرانی
(منبع: مجموعه‌ی شخصیِ استاد فرامرز پایور، موجود در آرشیو مؤسسه‌ی ماهور).

حسین تهرانی
(منبع: مجموعه‌ی شخصیِ استاد فرامرز پایور، موجود در آرشیو مؤسسه‌ی ماهور).

پیشگفتار

حسین تهرانی را بایستی، بدون تردید، یکی از چهره‌های برجسته و، البته، ویژه‌ی موسیقیِ کلاسیکِ ایرانی دانست. «برجسته» از این نظر که او، بی‌هیچ گزافه‌گویی‌ای، نقطه‌ی عطفِ سازِ تخصصی‌اش، تمبک، بود و عملاً تاریخِ این ساز به قبل و بعد از او تقسیم می‌شود. «ویژه» هم از این نظر که دامنه‌ی وسیعِ شناختِ او از موسیقیِ ایرانی، مهارت‌های چندگانه‌اش، طنازی و نکته‌سنجی‌اش، تاب‌آوری‌اش در شرایطِ اجتماعیِ نه‌چندان آسان در طول زندگی، روحیاتش، اخلاق‌مداری‌اش و حُسنِ کردار و گفتارش آن‌چنان همه با هم جمع‌شدن‌شان به‌صورت یک‌جا در یک نفر سخت است که می‌توان مطمئن بود از این نظر حسین تهرانی یک شخصیتِ ویژه در تاریخِ معاصرِ موسیقیِ کلاسیکِ ایرانی‌ست.

بااین‌حال در طول دهه‌های گذشته باید اذعان داشت، جز چند سالی قبل از انقلاب ــ آن هم به‌همت استاد فرامرز پایور، یار و یاورِ همیشگیِ تهرانی در پانزده سالِ پایانیِ عمرش و نیز برخی مطبوعات (آن هم بیشتر بعد از فوتش) ــ، توجه چندانی به تهرانی و نقشِ بسیار مؤثرِ او در موسیقیِ ایران نشده است؛ به‌طوری‌که پس‌از گذشتِ بیش از پنج دهه از درگذشتش، تهرانی هنوز شخصیتی‌ست که جای کار دارد. از همین رو در این مجموعه سعی کرده‌ام تا در حدِ توانِ خود، ادای دِینی به این مردِ بزرگ کرده باشم و مجموعه‌ای را به‌عنوان یادنامه‌ی ایشان ارائه دهم. در تهیه‌ی مجموعه‌ی حاضر، تمرکز و توجه‌ام بر روی موارد زیر بوده است:[۱]

۱. گردآوریِ مصاحبه‌ها و صحبت‌های حسین تهرانی موجود در مطبوعات و حامل‌های شنیداری؛

---

۱. لازم به ذکر است که پیش‌تر یادنامه‌ی دیگری از حسین تهرانی تحت عنوان *شصت‌وسه: یادمانده‌های استاد حسین تهرانی* (به‌کوشش محمود رفیعیان، با مقدمه‌ی میرعلیرضا میرعلی‌نقی/ تهران، ۱۴۰۱، چاپ اول، انتشاراتِ شباهنگ) چاپ شده است. بیشترِ تمرکزِ این مجموعه بر گفته‌ها و خاطراتِ سایر هنرمندان و موسیقی‌دانان درباره‌ی تهرانی‌ست.

۲. گردآوریِ مطالبِ موجود در مطبوعات و یادنامه‌ها که توسط برخی همکارانِ تهرانی، صاحب‌نظران و روزنامه‌نگاران نوشته یا تهیه شده‌اند؛
۳. ارائه‌ی فهرستی جامع از آثارِ شنیداریِ حسین تهرانی.

همان‌طور که در بالا دیده می‌شود، یکی از اصلی‌ترین رویکردهای نگارنده در تدوینِ این مجموعه، گردآوریِ مطالبِ منتشرشده راجع به حسین تهرانی در مطبوعات بوده است. در واقع، در هر سه بخشِ فوق‌الذکر، مطالبی گردِ هم آمده‌اند که ــ در عینِ داشتنِ تفاوت یا اختلاف‌نظرهای معدود در برخی مقولات و البته اتفاق‌نظرهای بسیار ــ می‌توانند در کنارِ هم چشم‌اندازِ بسیار روشنی از شش دهه زندگیِ حسین تهرانی پیشِ روی ما قرار دهند. البته مطمئناً هم‌چنان نکاتی درباره‌ی او وجود دارند که هنوز یافت یا گفته نشده‌اند که بایستی پژوهشگران و صاحب‌نظرانِ صاحب‌صلاحیت درباره‌ی آن‌ها جستجو، بحث و قلم‌زنی کنند.

در پایان باید از مادرم، خانم آزیتا حق‌پرست‌راد، که مرا در بازخوانیِ برخی از متون یاری دادند، تشکر کنم. هم‌چنین از دوست گرامی‌ام آقای پویا دارابی بابتِ صفحه‌آراییِ کتاب و دقتِ‌نظر و حُسنِ‌سلیقه‌ی‌شان در این زمینه سپاس‌گزارم. از آقای سید محمد موسوی، مدیر محترم مؤسسه‌ی ماهور، نیز ممنونم که پیشنهادِ کار و تهیه‌ی چنین مجموعه‌ای را به نگارنده دادند. ایشان همواره بر این نکته تأکید داشتند که یکی از کارهایی که استاد فرامرز پایور جداً و مصراً قصدِ انجامِ آن را داشته‌اند و با ایشان از آن صحبت می‌کرده‌اند، تهیه‌ی کتابی درباره‌ی استاد حسینِ تهرانی بوده که متأسفانه به‌دلیلِ مشغله‌های فراوان و نیز بیماری‌شان، این مهم نتوانست به‌دست استاد پایور انجام گیرد. به همین جهت تهیه‌ی این کتاب ادای دِینی به استاد پایور هم هست.

امید که مجموعه‌ی حاضر مورد قبول اهل نظر و عمل قرار گیرد و صاحب‌نظران کاستی‌ها را بر من ببخشند.

رامتین نظری‌جو، ۱۴۰۵